

0ponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Jiřího Kaprase
na téma
„Exces krajní nouze a nutné obrany a jeho právní důsledky“

Krajní nouze a nutná obrana jsou tradičními instituty trestního práva, kterým je pro jejich nepopiratelný význam věnována v odborné literatuře poměrně velká pozornost. Přesto existuje nadále řada nedostatečně objasněných otázek, které zasluhují další zkoumání. Problematika excesů krajní nouze a nutné obrany a jejich právních důsledků má význam nejen teoretický, ale způsob jejího řešení se promítá i do aplikační praxe. Je proto záslužné, že právě tyto otázky jsou v práci přezkoumávány.

Zpracování tématu klade nároky především na důkladnou znalost teoretických otázek trestněprávní povahy. Je však rovněž žádoucí, aby autor měl náležitý přehled o pojetí institutů krajní nouze a nutné obrany v dalších oblastech českého práva (práva ústavního, správního a občanského). Vedle těchto znalostí je nezbytným předpokladem kvalitní analýzy zkoumaných problémů důkladná orientace v judikatuře jak obecných soudů, tak soudu ústavního. Samozřejmostí by mělo být i přihlídnutí k zahraničním právním úpravám. Autor ve své práci většiny naznačených přístupů v patřičné míře využil. V rozporu s očekáváním je pouze autorem zvolený přístup ke zkoumání zahraničních zkušeností, který je redukován na komparaci se slovenskou právní úpravou.

Práce čítá 142 stran vlastního textu, ke kterému je připojen seznam použité literatury a judikatury. Výklad je rozvržen do osmi kapitol (včetně úvodu a závěru). Jednotlivé kapitoly jsou vnitřně podrobně členěny, což zvyšuje přehlednost textu a usnadňuje orientaci v práci.

Cílem posuzované práce, který autor výslovně v úvodu formuluje, je podat ucelený výklad institutů krajní nouze a nutné obrany, zejména jejich podmínek a mezí a právních důsledků překročení těchto mezí, zhodnotit jejich platnou právní úpravu a navrhnout její možné zdokonalení (srov. podrobněji str. 7 práce). Lze již předem konstatovat, že autorovi se podařilo vytčeného cíle dosáhnout.

Po metodologické stránce práce vychází ze studia odborné literatury a judikatury. K analýze jsou využity všechny významnější tuzemské literární prameny a některé novější slovenské

publikace. Pozitivem práce je vedle kvalitní práce s odbornou literaturou i pečlivá práce s judikaturou.

Autorem zvolená systematika odpovídá celkovému zaměření práce. Její východisko tvoří jednak obecná charakteristika protiprávnosti jako zákonného znaku trestného činu a nástin právní povahy okolností vylučujících protiprávnost a jednak stručné pojednání o vývoji zkoumaných institutů a jejich úpravě v jiných oblastech právního řádu. Následující dvě kapitoly obsahují podrobnou analýzu právní úpravy podmínek krajní nouze a nutné obrany a jednotlivých druhů překročení zákonem stanovených mezí obou institutů. Na tento rozbor navazuje zkoumání právních důsledků překročení mezí krajní nouze a nutné obrany, jehož účelem je posoudit, zda platná právní úprava poskytuje občanům dostatečně široký prostor k ochraně jejich zájmů. Výklad je doplněn pohledem na odlišnosti v řešení této problematiky ve slovenském trestním zákoně a úvahou o jejich možném využití v naší právní úpravě. Oceňuji promyšlenost celé koncepce práce, autorovo úsilí o proniknutí do hloubky problematiky a o její kritické zhodnocení, které ho na řadě míst práce přivádí k formulaci vlastních návrhů *de lege ferenda*.

K práci mám jen několik dílčích připomínek. Autor opomenul při závěrečném zpracování textu aktualizovat část věnovanou úpravě nutné obrany a krajní nouze v novém občanském zákoníku, neboť tu uvádí, že občanský zákoník „má nabýt účinnosti“, že úprava v něm „bude“ odlišná atd. (viz str. 28 a násl.). I když snaha autora o formulaci návrhů *de lege ferenda* celkově zaslouží ocenění, domnívám se, že příliš detailní úprava podmínek zkoumaných institutů by neprospěla přehlednosti právní úpravy a mohla by způsobit i její obtížnější aplikaci (viz např. autorem navrhovaná specifikace způsobu útoku u nutné obrany na str. 96). Mám za to, že nelze říci (jak to činí autor na str. 105 a násl.), že obecně polehčující okolnosti zakládají toliko oprávnění soudu (nikoli jeho povinnost *ex lege*) k nim přihlédnou a je aplikovat (srov. znění ustanovení § 41 trestního zákoníku). Pozastavit je třeba závěr autora na str. 140, ve kterém uvádí, že slovenská úprava je v možnostech privilegovat pachatele trestného činu, jenž se dopustil excesu z podmínek a mezí krajní nouze či nutné obrany, užší oproti české, a odůvodňuje ho tím, že slovenský trestní zákon nezná žádné privilegované skutkové podstaty vázané na existenci silného rozrušení obdobné trestnému činu zabití či trestnému činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky. Tento závěr je však v rozporu s popisem slovenské právní úpravy nutné obrany uvedené na str. 135 práce. Autor tu cituje ustanovení § 25 odst. 3 trestného zákona, podle kterého obránce, který odvrátil útok obranou

zcela zjevně nepřiměřenou útoku není vůbec trestně odpovědný, pokud se při odvracení útoku nacházel v silném rozrušení způsobeném útokem, zejména v důsledku zmatku, strachu nebo úleku.

Práce se dobře čte, je psána vyzrálým odborným stylem. Také po formální stránce je zpracována pečlivě.

Hodnocení uzavírám konstatováním, že posuzovaná práce odpovídá požadavkům kladeným na práce rigorózní. Jednoznačně ji proto doporučuji k obhajobě.

Při obhajobě by se autor mohl zabývat srovnáním české a slovenské právní úpravy důsledků překročení mezi krajní nouze a nutné obrany.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 31. 8. 2015